

PSYCHOSOFIE 3

Moudrost o Člověku, Duši a Duchu

Třetí přednáška

V branách smyslů. City. Estetický úsudek.

Rudolf Steiner

Naši dnešní přednášku opět uvede recitace básně, kterou zamýšlíme objasnit různé záležitosti, o kterých budu mluvit dnes a zítra. Tentokrát máme co dělat s básní, kterou napsal ten, kterého můžeme označit jako nebásníka, protože ve srovnání s jeho jinou spirituální činností, se tato báseň jeví jako vedlejší produkt, psaná jen příležitostně. Proto je to jakýsi projev duše, který v jistém smyslu nepocházel z jejích nejnaternějších podnětů.

Právě tato skutečnost nám jasně osvětlí řadu bodů spojených s naším subjektem. Tuto báseň napsal filosof, Hegel, a týká se určitých fází lidského zasvěcení.

(Následuje báseň Eleusis...)

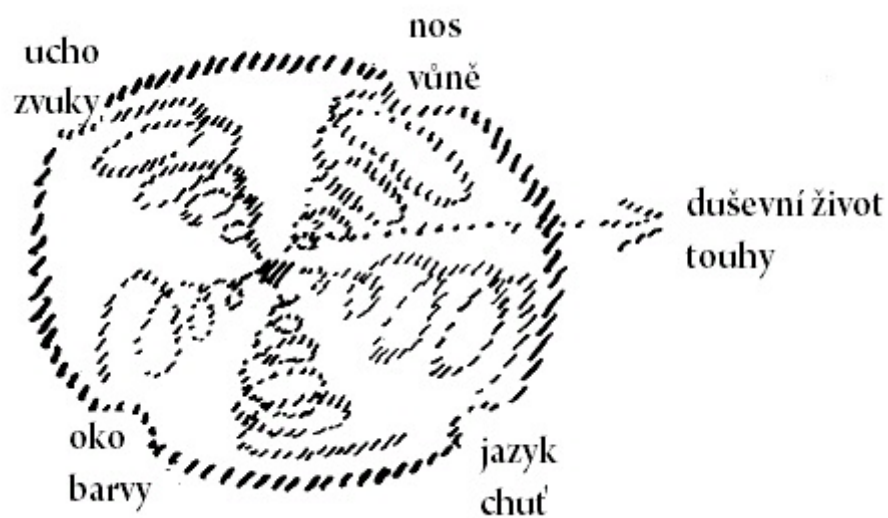
V posledních dvou přednáškách bylo uvedeno, že při studování duševního života jej nacházíme vyplněný, až po jeho hranice, hlavně usuzováním a zážitky lásky a nenávisti, to druhé, jak jsme ukázali, je spojené s touhou. Nyní se může zdát, jako kdyby toto sdělení ignorovalo nejdůležitější faktor, základní prvek, kterým duše prožívá sama sebe nejobsáhleji ve svých vnitřních hlubinách, a to je cítění. Může to vypadat jakoby duševní život byl charakterizován právě tím, co mu není vlastní, a jakoby žádné vysvětlení se netýkalo toho, co se vlní tam a zpět, nahoru a dolů v duševním životě, noříc se svým charakterem do okamžiku, života cítění.

Nicméně uvidíme, že můžeme nejlépe porozumět dramatickým fázím duševního života, když se začneme přibližovat k subjektu cítění ze dvou zmíněných prvků. Zase musíme začít s jednoduchými fakty duševního života, a to jsou smyslové zážitky, které vstupují skrze brány smyslů, pronikají duševní život, a v něm vedou dále svou existenci.

Na jedné straně vlny duševního života narůstají k branám smyslů, a odtud přinášejí zpět výsledky smyslového vnímání, které dále žijí nezávisle v duši. Porovnejte tuto skutečnost s jinou: že všechno zahrnované v zážitcích lásky a nenávisti, vycházejících z touhy, také takřka vyvstává v duševním životě samotném. Touhy, zdá se, vyvstávají ve středu duševního života, a dokonce se může povrchnímu pozorovateli zdát, že vedou k lásce a nenávisti.

Nicméně touhy samy nenacházíme původně v duši. Povstávají v branách smyslů. O tom uvažujte především. Představte si každodenní život duše. Pokud se budete sledovat, tak si všimnete, jak se projevy touhy ve vás objevují, díky kontaktu s vnějším světem. Takže můžeme říct, že ta největší část duševního života je prožívaná na hranici smyslového světa, v branách smyslů.

Tomu je třeba plně porozumět, a nejlépe to uchopíme, když si ukážeme v jakémsi diagramu, co uznáváme za skutečnost. Můžeme si charakterizovat intimitu duševního života tím, že si ji představíme, jak vyplňuje kruh.

Potom si představte, že to, co je v tom kruhu uzavřené, zobrazuje obsah duševního života, a dále si představte naše smyslové orgány jako jakési brány, které se otvírají vnějšímu světu způsobem obsaženým v přednáškách o Anthroposofii.

Když budeme nyní uvažovat o tom, co můžeme pozorovat pouze uvnitř duše, tak si to musíme znázornit graficky tím, že si ukážeme záplavu narůstající ze středu všemi směry, a vyjadřující sebe sama v projevech lásky a nenávisti. Tak je duše zcela naplněna touhami, a my nacházíme tuto záplavu, jak narůstá až k branám smyslů.

Nyní se objevuje otázka ohledně toho, co zažíváme, když nastává smyslový zážitek. Co se děje, když zažíváme tón uchem a vůni nosem? Zkusme si na moment nevnímat vnějšího světa. Vyvolejte si v mysli na jedné straně skutečný okamžik smyslového vnímání, což je vzájemný styk s vnějším světem. Představte si živě chvíli, během které duše zažívá takřikajíc sama sebe uvnitř, zatímco prožívá, díky branám smyslů, barvu nebo tón z vnějšího světa. Na druhé straně si vzpomeňte, že duše žije v čase dál, a zachycuje jako znovu se vybavující představy to, co získala skrze smyslovou zkušenost, o které mluvíme. Zde musíme dělat přesný rozdíl mezi tím, co duše sebou nese dále jako neustálou zkušenost znovu se vynořujících představ, a zážitek činnosti smyslového vnímání, jinak bychom mohli zbloudit do myšlenkových procesů jako Schopenhauer.

Nyní se ptáme "Co se stalo v tu chvíli, kdy byla duše vystavena vnějšímu světu skrze brány smyslů?". Když si uvědomíte, že duše, jak zkušenost přímo prozrazuje, je skutečně naplněna záplavou tužeb, a zeptáte se, co to ve skutečnosti je, co teče k branám smyslů, když tam duše nechá svou vlastní vnitřní bytost narůstat, tak zjistíte, že to jsou samotné touhy.

Tyto touhy buší na brány; v tuto chvíli skutečně dochází ke kontaktu s vnějším světem, a zatímco se to děje, tak přijímají jakoby otisk pečeti z druhé strany. Když otisknu pečeti do vosku, co zůstane z té pečeti ve vosku? Nic než znak. Neměli byste zastávat názor, že to, co zůstane, se neshoduje s tím, co bylo v činnosti zvenčí. To by nebylo nepředpojaté pozorování, ale kantovství. Pokud nediskutujete o vnějších věcech, tak nemůžete říci, že pečeti samo nevstupuje do vosku, ale spíše musíte vidět k čemu dojde: znamení je v tom vosku! Důležitou věcí je to, co se staví do cesty tomu znamení na pečeti, a do čeho se ten znak otisknul.

Stejně jako pečeti nepředává ze sebe nic víc než znak, tak vnější svět neposkytuje nic víc než otisk. Ale něco musí odporovat té pečeti, pokud se má objevit otisk. Proto musíte myslet na to, že to, co odporuje smyslové zkušenosti, tak do toho je otištěn otisk zvenčí, a my ho nosíme v sobě, tento otisk se děje na našem vlastním duševním životě. To je to, co si neseme dále, ne barvu nebo tón samotný, ale to, co jsme měli cestou za zážitky lásky a nenávisti, za touhy.

Je to dohromady správně? Může zde být také něco přímo spojené se smyslovým zážitkem, něco jako touha, která se otiskuje navenek? Nuže, kdyby něco takového neexistovalo, tak byste nemohli smyslové zážitky nést dále ve svém duševním životě; žádná vzpomínková představa by se nevytvořila. Je zde skutečně duševní jev, který nabízí přímý důkaz toho, že touha se vždy spojuje s vnějším světem skrze brány smyslů, ať už jde o vnímání barvy, vůně nebo o slyšení; a to je fenomén pozornosti.

Porovnání mezi smyslovými dojmy, během kterých jenom nepřítomně zíráme, a kdy něčemu věnujeme naši pozornost, nám ukazuje, že v tom prvním případě nemůžou být dojmy dále nesené v naší duši. Musíte odpovídat zevnitř silou pozornosti, a čím větší pozornost něčemu věnujete, tím ochotněji duše udrží vzpomínkovou představu během dalšího života.

Tak duše, skrze smysly, přichází do styku s vnějším světem tím, že způsobuje, že její základní substance proniká k nejzevnějším hranicím, a to se projevuje ve fenoménu pozornosti.

V případě přímého smyslového zážitku je ten další prvek, usuzování, vztahující se k duševnímu životu, vyřazen. To je přesně to, co charakterizuje smyslový vjem; schopnost úsudku jako taková, je vyřazená. Samotná touha převládá, protože smyslový vjem červeně není to samé jako smyslový pojem červené. Tón, pocíťování barvy nebo vůně, které jste vystaveni, zahrnuje pouze touhu, kterou si uvědomujete díky pozornosti. Úsudek je v tomto případě potlačený. Jen je třeba mít na zřeteli nezbytnost ostrého vykreslení hraniční čáry mezi smyslovým vjemem, a tím, co jej v duši následuje.

Když se zastavíte u vjemu barvy, tak máte co do činění pouze s ním - vjemem barvy bez soudu. Smyslové vjemy jsou charakterizovány činností pozornosti, která vylučuje úsudek jako

takový, sama touha převládá. Když jste vystaveni barvě nebo tónu, tak ničemu jinému nejste vystaveni za takových podmínek, pouze touze; úsudek je potlačen.

Smyslový vjem červeně není to samé jako smyslový pojem červené. V tónu, ve vjemu barvy, ve vůni, které se vystavíte, je přítomná pouze touha, uvědomovaná pozorností. Pozornost se pak projevuje jako zvláštní forma touhy. Ale ve chvíli, kdy řeknete "červená je...", tak již soudíte; usuzování vstupuje do hry. Je třeba nezapomínat dělat rozdíl mezi smyslovým vjemem a smyslovým pojmem. Pokud zůstanete pouze u vjemu (řekněme barvy), tak jednáte s pouhým souladem mezi touhou duše a vnějším světem.

Co se odehrává při tomto setkání touhy v duši a vnějším světem? Při rozlišování mezi smyslovými vjemy a smyslovými pojmy, označujeme to první jako zážitky, se kterými se setkáváme v okamžiku, kdy jsme jim vystaveni, to druhé jako to, co zůstává. Nyní zjišťujeme, z čeho se smyslový vjem skládá? Z modifikace touhy. Spolu se smyslovým vjemem si neseme také to, co víří a vlní se jako modifikace (změna, proměna) touhy, objekty touhy.

Viděli jsme, že smyslový vjem vyvstává na hranici mezi duševním životem a vnějším světem, v branách smyslů. Říkáme o smyslovém zážitku, že síla touhy proniká k povrchu. Ale předpokládejme, že síla touhy nedosáhla na hranici s vnějším světem, ale zůstala uvnitř duše, že zmizela uvnitř duševního života samého, takřka, že zůstala jakýmsi vnitřním stavem, nepronikajícím k smyslovým branám. Co by se dělo v takovém případě? Když síla touhy postoupí a je poté nucena se sama stáhnout, nastává vnitřní vnímání nebo-li cítění.

Smyslové vnímání se odehrává pouze tehdy, když ono stažení je provedeno díky protiúderu zvenčí, v okamžiku styku se smyslovým světem. Vnitřní vnímání (cítění) vyvstává, když touha není zatlačena zpět přímým kontaktem s vnějším světem, ale když se otáčí zpět sama do sebe, kdesi uvnitř duše, předtím než dosáhne hranice. To je způsob, kterým vzniká vnitřní vnímání, cítění. City jsou svým způsobem touhy, obrácené samy do sebe, tlačené zpět do sebe. Tak se vnitřní vnímání, cítění, sestává ze zastavených tužeb, které nenarostly až k hranici duše, ale žijí uvnitř duše dál. Při cítění se duševní substance sestává v podstatě z touhy. Takže pocity, jako takové, nejsou nějaký dodatečný element duševního života, ale významné a skutečné procesy touhy, odehrávající se v duševním životě. To mějme na paměti.

Nyní budeme popisovat určitý aspekt oněch dvou prvků duševního života, usuzování, a zážitků lásky a nenávisti, vznikající v touze. Můžeme říci, že všechno v duši, co vyplývá z činnosti usuzování, končí v určitém momentu, ale rovněž všechno, co se objevuje jako touha, končí v určitém momentu. Kdy činnost usuzování přestává? Když je dosaženo rozhodnutí, když je uzavřen rozsudek sérií představ, které potom dále neseme v sobě jako pravdu.

A konec touhy? Uspokojení. Ve skutečnosti každá touha směřuje k uspokojení, každá činnost usuzování k rozhodnutí. Protože se duševní život skládá z těchto dvou prvků - lásky a nenávisti, a usuzování, naplněných touhou po uspokojení, respektive rozhodnutí - můžeme z toho vyvodit ten nejdůležitější fakt, spojený s duševním životem, že proudí směrem k rozhodnutí a uspokojení.

Když dokážeme sledovat lidský duševní život v jeho plnosti, tak najdeme tyto dva proudy, usilující o rozhodnutí, a uspokojení. Když sledujeme život v cítění, tak nacházíme původce mnoha pocitů ve velké různorodosti. Všimněte si například jevů uvnitř citového života, které spadají pod hlavní pojmy jako je netrpělivost, naděje, toužení, pochybnost, dokonce zoufalství, a máte styčné body mezi těmito termíny, a něčím duchovně konkrétním.

Všimli jste si, že původ duševních procesů, jako je netrpělivost, naděje, touha a tak dále, nejsou nic jiného než neustále tekoucí proudy sil touhy, ve svém usilování po uspokojení, a sil představ, usilujících po rozhodnutí. Zkuste uchopit základ pocitu netrpělivosti. Budete živě vnímat, že obsahuje usilování o uspokojení. Netrpělivost je touha tekoucí spolu s proudem duše, a neustane dokud neskončí uspokojením. Síly úsudku zde sotva vstupují do hry.

Nebo si vezměte naději. V naději rychle rozpoznáte nepřetržitý proud tužeb, ale tužeb které (jinak než je tomu u netrpělivosti), jsou prostoupené jiným prvkem duševního života, a to je tíhnutí sil úsudku směrem k rozhodnutí. Protože tyto dva prvky jsou v tomto pocitu v přesné rovnováze, jako stejná závaží na obou stranách váhy, pocit naděje je sám o sobě celistvý.

Touha po uspokojení, a vyhlídka na příznivé rozhodnutí, jsou přítomny v přesně stejné míře.

Jiný pocit vyvstává, když touha usilující o uspokojení, se spojuje s činností úsudku neschopnou dojít k rozhodnutí. To je pak pocit pochybnosti.

Podobně můžeme najít zvláštní souhru usuzování a touhy v široké oblasti pocitů, a pokud pak zbudou nějaké pocity, ve kterých tyto dva prvky nenajdete, tak hledejte dále, dokud je nenaleznete. Vezměte si schopnost úsudku, jako jednu stránku duševního života, zjišťujeme, že končí představou, ale hodnota té představy pro život tkví v tom, když je pravdivá. Duše sama nemůže posoudit pravdu; základ pravdy je vnitřní. Každý člověk to musí cítit, když srovnává charakteristické rysy duševního života s tím, co má být získané skrze pravdu.

To, co nazýváme schopností úsudku, ve spojitosti s duševním životem, můžeme nazvat také reflexí; ale reflexí bezpodmínečně nedosáhneme správného rozhodnutí. Rozsudek je správný, když jsme vyzdviženi z naší duše, protože pravda leží vně, a rozhodnutí je spojení s pravdou. Z tohoto důvodu jsou rozhodnutí pro duši cizím prvkem.

Ohledně toho druhého prvku, hrnouceho se z neznámého zdroje, směrem k centru duševního života, a šířícího se všemi směry, nacházíme původ touhy ležet v první řadě vně duševního života. Obojí, touha a soudy, vstupují do duševního života zvenčí.

Uvnitř duševního života pak uspokojení, a zápas o pravdu, až k momentu rozhodnutí, běží svým směrem, takže může být řečeno, že ve vztahu k úsudku, jsme uvnitř našeho duševního života bojovníky, ve vztahu k touhám požitkáři.

Rozhodnutí nás vedou ven z našeho duševního života, ale ohledně našich tužeb jsme požitkáři, a ukončení tužeb, uspokojení, leží uvnitř.

Pokud jde o úsudek, tak jsme nezávislí, ale u tužeb je opak pravdou. V tom druhém případě se počátek nevyskytuje v duši, ale uspokojení ano. Z toho důvodu pocit jako zakončení, jako uspokojení touhy, může naplnit celou duši.

Pojďme blíže prozkoumat to, co vstupuje do duše jako uspokojení. Vysvětlili jsme si, že vnímání je hlavně narůstání touhy, až k hranici duševního života, zatímco cítění zůstává dále uvnitř, kde touha zaniká. Co najdeme na konci touhy, tam, kde duševní život dosáhne uspokojení uvnitř sebe? Nacházíme cítění. Takže, když touha dosáhne svého zakončení uspokojením uvnitř duševního života, tak nastane cítění.

Nicméně to představuje pouze jednu kategorii pocitů. Další vyvstávají jiným způsobem, jmenovitě díky skutečnosti, že v hlubinách duševního života mezi vnitřním duševním životem a vnějším světem, existují vzájemné vztahy. S ohledem k tomu, charakter našich tužeb se sám vyjadřuje v té skutečnosti, že směřují k vnějším věcem, ale na rozdíl od smyslových vjemů, s nimi nepřichází do kontaktu. Nicméně touha může směřovat ke svému cíli takovým způsobem, jako činnost na dálku, jako když magnetická střelka ukazuje k pólu, aniž by ho dosáhla. V tomto smyslu se vnější svět těší z jistého vztahu k duševnímu životu, a vykonává uvnitř něj jistý vliv, ačkoli ho ve skutečnosti nedosahuje. Proto mohou city vyvstat také v případech, kdy touha po nedostupném objektu pokračuje. Duše přistupuje k objektu, který probouzí touhu; objekt není schopen ji uspokojit; touha zůstává; výsledkem není žádné uspokojení.

Tento stav porovnejme s touhou, která uspokojení dosáhne; v tom je ohromný rozdíl. Touha, která skončila uspokojením, která byla neutralizována, má uzdravující vliv na duševní život, ale neuspokojená touha zůstává uvězněná sama v sobě, a má škodlivý účinek na zdraví duše. Následkem neuspokojené touhy je, že duše žije v této neuspokojené touze, která je nesená dál, protože nebyla naplněna, a protože v nepřítomnosti objektu její touhy se udržuje živoucí vztah mezi duší a tím, co můžeme nazývat prázdnota (dutina).

Z toho důvodu duše žije v neuspokojené touze, ve vnitřních souvislostech nepostavených na skutečnosti, a to postačuje k vytváření zhojbného vlivu na zdraví fyzického a duchovního života, se kterým je duše provázaná. Touhy, které zůstávají, musí být ostře odlišované od těch, které jsou uspokojené. Když se tyto jevy objeví v jasných formách, tak jsou rychle poznány, ale jsou případy, ve kterých tyto skutečnosti vůbec není snadné odlišit.

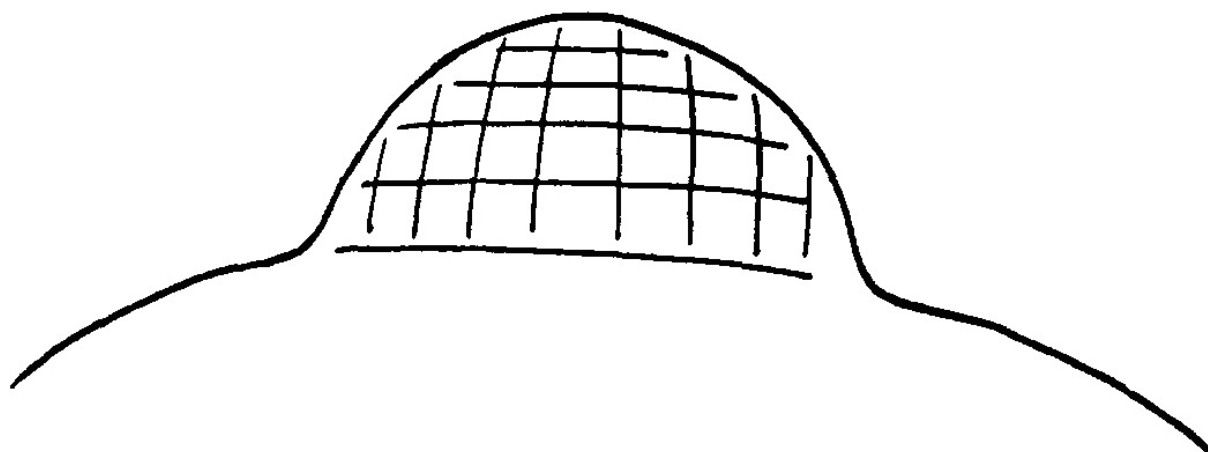
Odkazují nyní pouze na ty touhy, které jsou plně proniknuté duševním životem, dejme tomu, že člověk stojí před objektem; pak jde pryč a říká, že ho objekt uspokojil, že se mu líbí; nebo jinak, že ho neuspokojil, že se mu nelíbí. S uspokojením je spojená určitá forma touhy, bez

ohledu na to, jak skrytá, která byla uspokojena určitým způsobem, a v případě odporu, touha sama zůstala. Toto nás vede do oblasti estetického soudu.

Existuje jedna varianta pocitů, a je výrazně charakteristické pro duševní život, že se projevuje jinak než ostatní pocity duše. Jistě budete snadno rozumět tomu, že pocity, ať už uspokojené nebo neuspokojené touhy, mohou být spojeny s vnějšími objekty, ale i s vnitřními duševními zážitky. Pocit, který jsme označili jako "uspokojená touha" může být spojen s něčím z daleké minulosti. Uvnitř naší duše nacházíme také začátek uspokojených nebo neuspokojených tužeb. Rozlišujte na chvíli mezi touhami způsobenými vnějšími předměty, nebo těmi, které jsou probuzeny naším duševním životem.

Prostřednictvím vnějších zážitků můžeme mít touhy, které s námi zůstávají, a v duši se také nacházejí příčiny uspokojených nebo neuspokojených tužeb. Ale existují další drobné vnitřní zážitky, ve kterých máme nenaplněnou touhu. Předpokládejme, že v případě, kdy se naše touha setkává s vnějším objektem, se naše síly úsudku ukážou jako příliš slabé, aby dospěly k rozhodnutí; možná se musíte zříct rozhodnutí. Pak máte zážitek úzkosti způsobený vaším pocitem nespokojenosti.

Nicméně existuje jeden případ, kdy naše usuzování nedospěje k rozhodnutí, ani touha neskončí uspokojením, a přesto nevznikne žádný pocit úzkosti. Vzpomeňte si, že když neusuzujeme, při setkání s vnějšími objekty každodenního života, během běžného smyslového zážitku, tak se zastavíme ve smyslových jevech, ale v usuzování smyslový zážitek přesahujeme. Když neseme obojí, úsudek i touhu k hranici duševního života, kde smyslový dojem z vnějšího světa naroste až k duši, a my pak vyvineme touhu prostoupenou silou úsudku, která se zastaví přesně na té hranici, pak vzniká nejzvláštněji utvářený pocit. Tato linka zde reprezentuje bránu zraku. Nyní necháme naši touhu (vodorovné linky) proudit k bráně smyslových zkušeností, k oku, směrem ven z oka. Proudí tam také naše síly úsudku (vertikální linky). To nám vytvoří symbol pocitu právě zmiňovaného, pocitu ojedinelého složení.

Vzpomeňte si, že když běžně vyvíjíme síly úsudku, tak náplň duševní činnosti neleží uvnitř, ale vně duše. Pak si uvědomíte rozdíl mezi dvěma proudy, které proudí až k vnějšímu vjemu. Když naše síla úsudku má něco rozhodnout, a postoupí až k hranici duše, tak ta posledně jmenovaná k sobě sama musí vztáhnout něco, o čem nerozhoduje svojí vlastní činností, a to něco je pravda. Touha nemůže proudit ven; pravda jí zdolá. Touha musí kapitulovat před pravdou. Je potom nezbytné přijmout do naší duše něco, co je cizí duši jako takové, pravdu.

Ty čáry (srovnej s nákresem), představující usuzování, normálně pokračují ven z duševního života, aby se setkaly s něčím vnějším, ale touha nemůže projít hranicí, buď je odmrštěna zpět nebo zůstává omezena uvnitř sebe. Nicméně v tomto případě dejme tomu, že obojí, úsudek i touha, postupuje pouze k hranici, a že ohledně smyslového dojmu, se naprosto shodují. V tomto případě naše touha narůstá až k vnějšímu světu a odtamtud nám zpět přináší úsudek.

Z místa, kde se touha otáčí zpět, nám přináší úsudek. Jaký druh úsudku nám přináší? Za těchto podmínek je možný pouze estetický úsudek, to jsou soudy nějakým způsobem spojené s uměním a krásou. Pouze ve spojitosti s uměleckými úvahami se může stát, že touha proudí k hranici a je uspokojena, že síla úsudku se zastaví na hranici, a přesto je konečný verdikt nesen zpět.

Když se podíváte na umělecké dílo, můžete říct, že to provokuje vaši touhu? Ano, to činí, ale ne skrze svoji vlastní činnost. Když se jedná o tento případ, který je samozřejmě možný, příchod k estetickému rozhodnutí nezávisí na určitém vývoji duše. Je docela dobře možné, že určité duše nemohou žádným způsobem reagovat na umělecké dílo. Přirozeně, to se může stát i v souvislosti s jinými objekty, ale pak nacházíme naprostý nedostatek zájmu, a v tomto případě se odehrává ten samý proces, když se díváme na umělecké dílo, jako když se setkáváme s jakýmkoli jiným objektem. Nicméně, když nejste lhostejní, když váš duševní život náležitě reaguje na umělecké dílo, tak si všimnete rozdílu.

Necháte usuzování a touhu proudit na hranici duševního života, a potom se něco vrací, jmenovitě, touha vyjádřit se soudem. To je krásné. Někomu se nic nevrací, druhému se vrací touha, ale ne touha po uměleckém díle, ale touha, která je spokojená soudem. Síla touhy a síla usuzování se dohodne v duši, a v takovém případě, kdy vnější svět je vyvolán pouze z vaší vlastní vnitřní duševní aktivity, tak vás ten vnější svět sám může uspokojit. Přesně tolik se do vás vrací, kolik proudilo ven z vás.

Všimněte si, že skutečná přítomnost uměleckého díla je nezbytně nutná, protože duševní substance touhy musí vtékat do hranic smyslů. Každá vzpomínka na dílo skutečně přináší něco odlišného, než estetický soud v jeho přítomnosti.

Pravda je pak to, před čím touha kapituluje, jako před něčím, co je k duševnímu životu zevní. Krása je něco, kde touha přesně odpovídá úsudku. Rozsudek je způsobený dobrovolným omezením touhy na hranici duše, touha se navrácí jako rozsudek. Proto zážitek krásy je uspokojení, které šíří tolik tepla. Nejpřesnější rovnováha duševních sil je dosažena, když duševní život proudí ke své hranici jako touha a vrací se jako rozsudek. Žádná jiná činnost tak kompletně nespĺňuje podmínky zdravého duševního života jako oddanost krásě.

Když se toužení duše hrne v ohromných vlnách k hranicím smyslů a vrací se s rozsudkem, tak můžeme vidět, že s jedním stavem obyčejného života se můžeme setkat nejlépe právě skrze oddanost kráse, než jakýmkoli jiným způsobem. Když hledáme plody myšlení, tak pracujeme v duši s prostředkem, před kterým se touha musí vždycky vzdát. Přirozeně, síla touhy se vždycky vzdává majestátu pravdy, ale když je k tomu přinucena, tak nevyhnutelným důsledkem je zhoršení duševního životního zdraví. Ustavičná snaha v oblasti myšlení, během kterého musí touhy neustále kapitulovat, by případně způsobila vyprahlost lidské duše, ale činnost, která přináší uspokojenou touhu a rozsudek ve stejné míře, poskytuje duši něco docela jiného.

Pochopitelně tohle není doporučení, abychom si neustále libovali v kráse a zastávali názor, že pravda je nezdravá. To by bylo vytvoření axiomu, že pátrání po pravdě je nezdravé. Toho se vyvarujme; libování si v kráse je zdravé: tomu se oddávejme. Ale význam toho, co bylo řečeno je, že ohledně našeho pátrání po pravdě, což je povinnost, nezbytnost, jsme nuceni život tužeb otočit zpět do sebe sama. Vskutku, při hledání pravdy musíme toto dělat jako samozřejmost. Protože toto hledání, více než cokoli jiného, vštěpuje pokoru a přemáhá náš egoismus správným způsobem. Hledání pravdy nás činí více pokornými. Přesto, když člověk žije pouze tímto způsobem, stává se víc a víc pokorným, takže může případně dosáhnout svého vlastního rozpuštění; vnímání jeho vlastní vnitřní bytosti, podstatné pro naplnění jeho duševního života, bude chybět. Nesmí ztratit svou individualitu opakovanou nutností vzdávat se pravdě; to je moment, kdy vystupuje život estetického soudu. Život estetického soudu je tak utvořen, že vrací člověku zpátky to, co přinesl na hranice duševního života. V tomto životě je dovoleno pouze to, co požaduje světlo pravdy. Požadavkem pravdy je, že rozhodnutí musí být dosaženo nezávisle na naší svévolné volbě. Při hledání pravdy se musíme sami sebe naprosto vzdát a na oplátku je nám daná pravda.

Při vznikání estetického úsudku, při hledání zážitku krásy, se také musíme úplně vzdát sami sebe; necháme naše duše narůst až k jejich hranicím, téměř jako v případě smyslového vnímání. Ale pak se sami vracíme, a to nemůže být rozhodnuto, nemůže to být stanoveno zvenčí. Vzdáváme se sami sebe a dostáváme sami sebe zpět. Pravda přináší nazpět pouze verdikt, ale estetický úsudek vrátí nás samotné jako dar. To je zvláštnost estetického života. Zahnuje v sobě pravdu, to je nezištnost, ale zároveň potvrzení sebevlády v duševním životě tím, že nás samotné vrací nám jako spontánní dar.

Vidíte, že v těchto přednáškách musím uvádět záležitosti, které se špatně upravují do definic. My se pouze snažíme popsat je tak, jak jsou tím, že ohraničíme duševní život a studujeme ho.

V přednáškách o Anthroposofii minulý rok jsme se naučili, že směrem dolů hraničí s duševním životem tělesnost. Na této hranici jsme usilovali uchopit lidskou bytost, a tedy lidské tělo, spolu s tím vším, co je spojeno s jeho konstitucí. Konečný cíl těchto přednášek je poskytnout pravidla života, životní moudrosti, proto je nezbytný široký základ.

Dnes jsme získali náhled do přirozenosti tužeb hrnoucích se z hlubiny duševního života. V předcházejících přednáškách jsme se nyní dozvěděli, že jisté zkušenosti spojené s pocitem, jako je nuda, závisí na přítomnosti představ z minulosti, jako bublinky, které vedou svůj vlastní život v duši. V daném momentu naší existence, mnoho závisí na povaze toho života, jaký vedou. Naše nálada, naše štěstí nebo úzkost, závisí na způsobu, jakým se naše představy chovají jako nezávislé bytosti v duši, na významu nudy, atd. Zkrátka, na těchto bytostech, které žijí v našich duších, závisí štěstí našich současných životů. Proti jistým představám, kterým jsme dovolili vstoupit do našeho současného duševního života, jsme bezmocní; při setkávání s jinými jsme silní, záleží na naší schopnosti vyvolat si představy podle vlastní vůle.

Tady vyvstává otázka, které představy jsou pohotově zachytitelné, a které ne. To je věc, která může mít nesmírnou důležitost v životě. Dále, může být učiněno na počátku představ něco, aby byly více méně pohotově dostupné? Ano, můžeme něčím přispět. Mnozí by našli užitek, a mohli by enormně zlehčit břemeno svého života, kdyby věděli, jak znovu vyvolat snadným způsobem své pojmy. Musíte jim dát něco, co si mohou vzít sebou, ale co? Nuže, jelikož duševní život je utvořen z touhy a úsudku, tak musíme najít něco uvnitř těchto dvou prvků.

Z touhy nemůžeme dát nic jiného než touhu samotnou. Ve chvíli, kdy máme pojem, ve chvíli, kdy k nám proudí, tak musíme dát tolik naší touhy, jak jen je možné, a to může být učiněno pouze tehdy, když ten pojem prostoupíme láskou. Když darujeme pojmu část naší touhy, tak mu poskytneme bezpečného průvodce do našeho dalšího duševního života. Čím láskyplněji přijímáme představu, čím více zájmu jí věnujeme, čím více zapomeneme na sebe a na naše vlastnosti při setkání s ní, tím lépe je pro nás nastálo uchovaná. Ten, kdo nedokáže zapomenout sám na sebe při setkání s pojmem, ten rychle ten pojem zapomene. Je možné takřka zahrnout pojem láskou. Nicméně se stále musíme učit, jak naše usuzování může zacházet s pojmy.

V naší paměti si mnohem rychleji vyvoláme pojem, když je přijat silou usuzování naší duše, než když byl jednoduše přidán do duševního života. Když uvažujete o představě, která vstupuje do pavučiny vaší duše, když ji obklopite usuzováním, tak jí znovu poskytnete něco, co na ní usnadní vzpomínání. Vidíte, že můžete zahalit pojem něčím jako atmosférou a závisí to zcela na vás, jestli se pojem objeví znovu ve vaší paměti snadno, nebo ne. Je důležité pro zdraví našeho duševního života, obklopit naše představy atmosférou usuzování a lásky.

V této souvislosti musíme také patřičně zvážit pojem já. Celý náš nepřetržitý duševní život má stálý vztah k naší centrální představě, k pojmu já. Když sledujeme dnes nastíněnou cestu, tak v příští přednášce objevíme, jak uvést v soulad směřování paměti a zážitek já.

V podstatě je hlavní tendencí duše touha. To je ten případ, kdy ten, kdo ví, že při esoterickém vývoji se musí zvýšit duševní úsilí, je překvapen, když se dozví, že v určitém smyslu musí být touha překonána. Nicméně "překonání touhy v duši" není přesný výraz, jak to podat. Touha povstává v duši z neznámých hlubin, ale co se to v ní vzdouvá? Čeho je vyjádřením?

Když bychom zkoumali tyto hlubiny, tak bychom je museli dočasně vyložit abstraktním způsobem jako něco, co odpovídá ve vyšších světech touze, něco, co jedná z naší vlastní bytosti jako vůle. Takže když pro účel vyššího vývoje bojujeme proti touze, nebojujeme proti vůli, ale pouze proti jistým modifikacím, jistým objektům touhy. Pak může vládnout čistá vůle. Vůle spojená s objektem, s obsahem touhy, je žádostivost. Nicméně, skrze usuzování můžeme dospět k pojmu „chtění zbavit se touhy“, takže vůle tohoto druhu, zbavená objektů, je v jistém ohledu jedním z našich nejvyšších atributů (vlastností). Neplet'te si to s pojmem jako "vůle žít". To je vůle směřovaná k objektu. Vůle je čistá a svobodná, pouze když není upravená do konkrétní touhy; jinými slovy, pouze když směřuje opačným směrem.

Když život vůle narůstá do našich pocitů, tak máme vynikající příležitost studovat vztah vůle k cítění. Jsou možná fantastická vysvětlení vůle. Někdo může zastávat názor, že vůle musí nutně směřovat k nějakému objektu. Takové definování je zcela neoprávněné a lidé, kteří je navrhnou, by udělali lépe, kdyby se věnovali génii řeči. Řeč například nabízí inspirované slovo pro vnitřní zážitek, kdy je vůle přesně vedena do pocitu. Kdybychom mohli sledovat uvnitř sebe touhu vůle v procesu kdy zaniká, tak bychom si mohli povšimnout, když se setká s předmětem nebo bytostí, narůstání vůle do určitého bodu, kdy je poté zadržena. To vytváří hluboce nespokojený pocit ohledně té bytosti. Tento druh vůle určitě nevede k činnosti, a jazyk nabízí inspirovaný termín "nevole". To je ale pocit, a proto vůle, když poznává sama sebe v cítění, tak je ve skutečnosti touhou, která vede zpět sama k sobě, a řeč má skutečně slovo, které rovnou charakterizuje vůli jako pocit. To nám ukazuje klam té definice naznačující, že vůle je jen východiskem pro činnost. Uvnitř duševního života nacházíme na všech stranách vlnění různě se lišící vůle: touhu; v ní můžeme vidět různé vyjádření duše.